

Amikor XIV. Lajos, a Napkirály megtudta a franciák számára gyászos kimenettelű blenheimi ütközet (1706) részleteit, egyetlen megjegyzése volt: „Úgy látszik, Isten elfelejtette mindazt, amit érte tettem.” (Az anekdotát az idős Brancas herceg beszélte el Voltaire-nek).
(Chamfort)

Csokits János* 109

A FELVILÁGOSODÁS KORÁBÓL

„Semmi értelmét nem látom az olvasásnak”, mondta egyszer XIV. Lajos. Egy másik ismert mondása: „Az állam én vagyok.”
(Saint Simon)

Anekdoták és epizódok

Voltaire írta egy helyütt: Nem vagyok olyan, mint a versailles-i királyi udvarban az a hölgy, aki kijelentette: „Nagy kár, hogy a bábeli torony kalandja miatt összezavarodtak a nyelvek, különben azóta is mindenki franciául beszélne.”
(Voltaire)

Edward Gibbon *A római birodalom hanyatlása és bukása* című művének második kötetét (1781-ben) fél térdre ereszkedve nyújtotta át Gloucester hercegnek, az angol királyi család tagjának. Ekkor a következő szótatot hallotta a magasból: „Megint egy átkozott vastag könyv! Mindig csak firka, firka, firka – Mi, Gibbon úr?!”
(Henry Best)

Ferdinánd osztrák főherceg 1771-ben anyja, Mária Terézia császárnő tanácsát, gyakorlatilag engedélyét kérte, hogy az ifjú Mozartot udvari muzsikusként alkalmazhassa. Részlet a császárnő válaszleveléből: „Véleményemet kéred a fiatal salzburgi muzsikuszolgálatodba vételéről. Nem tudom, hol helyezhetnéd el, mivel úgy érzem, nincsen szükséged zeneszerzőre, se más hasznavehetetlen emberre. De ha ez örömet szerez neked: nem kívánom megakadályozni. Azzal, amit itt írok, csupán meg szeretnék győzni, hogy ne terheld túl magadat olyanokkal, akiknek nem látod hasznát és nyomatékosan kérlek: Ne add meg nekik a jogot, hogy szolgálatodban álló személyként léphessenek fel. Rossz hírbe hozná a szolgálatunkat, ha ilyen alakok koldusként jönnének-mennének, ráadásul nagy családja van.” (Mozart akkor 15 éves volt és nőtlen. A „nagy család” apjából, anyjából és nővéréből állt. Cs.J.)
(Frank Muir)

John Wilkes (1727–1797) angol szabadsághős és politikai demagóg éles nyelvétől méltán tartottak ellenségei. Korábbi barátja, Lord Sandwich, egy alkalommal azt jósolta neki: „Vagy akasztófán végzed, vagy nemi baj végezed.” „Ez azon múlik, felelte Wilkes, hogy Lordságod elveit vagy szeretőjét teszem-e magamévá.”

110 *(Encyclopaedia Britannica)*

Nagy Frigyes porosz király, híres hadvezér hintója, benne a királlyal, kocsiának ügyetlensége miatt felborult. Frigyes éktelen dühbe gurulva szidta a kocsist, de az nyugodtan felelt: „Hát ez bizony csúnya baleset, no de felséged még soha nem vesztett csatát?”

(Chamfort)

Nagy Frigyes nagyon kedvelte Voltaire-t és szellemes írásait, gyakran látta vendégül és hosszan elbeszélgetett vele. Egy alkalommal Voltaire Potsdamban a királynál elköltött vacsora után vendéglátójának szórakoztatására a jó király és az elnyomó közötti különbségről tartott mélyen átértzett előadást. Fokról fokra felhevülve írta le, milyen szörnyű katasztrófákat hozhat az emberiségre egy kedvtelésből hódító, zsarnoki uralkodó. Nagy Frigyeset annyira meghatották Voltaire szavai, hogy könnyezni kezdett. „Nézzék csak, nézzék! – kiáltott fel Voltaire: A tigris sír!”

(Chamfort)

Nagy Frigyes és II. József, a mi kalapos királyunk, először Morvaországban találkoztak. Egyik vacsorájukon a szellemességről nevezetes belga Ligne herceg is részt vett. Felmerült a kérdés, hogy melyikük mi szeretne lenni? Ligne herceg válasza: „30 éves koromig szépasszony, 60-ig hadvezér, 90-ig bíboros.”

(Padover)

Társaságban elutasították M...nek, nem is tudom, milyen véleményét egy könyvről, mondván, hogy a közönség ezt másként fogja megítélni. „Közönség, közönség!” – mondta M... Hány ostoba ember kell ahhoz, hogy közönség legyen belőlük?! (Az „M” a Monsieur szó rövidítése. Chamfort a még élő személyek nevét mindenütt kipontozta, főleg ha az illető befolyásos személyiség volt. Cs.J.)

(Chamfort)

La Gabrielli, híres római énekesnő ötezer arany dukátot kért Nagy Katalin cárnőtől (1727–1797) két havi szentpétervári fellépéséért. A cárnő megjegyezte: „Tábornagyjaimnak sem fizetek ennyit.” Mire a díva: „Akkor felségednek a tábornagyjait kell énekeltnie.” Katalin kifizette az ötezer dukátot.

(Chamfort)

*Szeptemberi számunk nyomdába adásakor értesültünk róla, hogy régi, kedves szerzőnk és szerkesztőtársunk elhunyt. Saját írásával búcsúzunk tőle. (A Szerk.)

111

Der Buchhändler.
Nicht ihr der Weisheit Schatz, geht gute Bücher Platz

Was ist des Menschen Leib alhier?
ein Wandel-Gut, auff alle Stünde
ein oft gedrucktes Papier,
ein Buch in Trübsal einzubinden,
mit diesem handelt Tod und Zeit,
bis einst außpackt die Ewigkeit.

Folyóiratunk az
NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HÍRKER RT.
és alternatív terjesztők

Főszerkesztő
JÁSZ ATTILA

Szerkesztők
NÁDOR TIBOR
SZÉNÁSI ZOLTÁN

Online szerkesztő
MIKLÓSVÖLGYI ZSOLT

Lapterv és műszaki szerkesztés
SELLYEI TAMÁS OTTÓ

Tiszteletbeli munkatársak

CSOKITS JÁNOS

KOVÁCS LAJOS
MONOSTORI IMRE
MUZSNAY ÁKOS
VASADI PÉTER

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer
Alapítva ezerkilencszázhatvan kilencben
Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2800 Tatabánya, Márc. 15-e utca 2. 34/513-674. Levélcím: Tatabánya, Pf. 136

E-mail: info@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.jamk.hu/ujforras

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága.

1008 Budapest, Orczy tér 1. Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél és a József Attila Megyei Könyvtárban.

E-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu; faxon: 06-1/303-3440. További információ: 06/80/444-444.

Előfizetési díj egy évre 3000 Ft. INDEX: 25959, HU ISSN:0133-5332.

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. 2800 Tatabánya, Fő tér 2. Tel.: 34/513-670.

Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.

nka
Nemzeti Kulturális Alap